

Martin Hampl
REGIONÁLNÍ ORGANIZACE SPOLEČNOSTI:
PRINCIPY A PROBLÉMY STUDIA

RECENZE

Ve svém příspěvku se Martin Hampl soustředil na vymezení a metodickou bázi regionální organizace společnosti jako na jedno z hlavních úskalí sociogeografického studia. Autorův výklad je vyčerpávající a plně naplňuje mé představy o vědeckém textu. Text je určen pro odbornou veřejnost.

Komplexní studium vývoje a forem regionální organizace společnosti je dle M. Hampla výchozím bodem pro řešení celého pole nevyjasněných otázek sociální geografie. Kromě tradičního studia dominantních procesů a vztahů je podle něj třeba soustředit se také na poznání diferenciací nebo strukturace těchto režimů, zejména pak z pohledu měnící se velikosti regionu a stupně jeho vyspělosti. Přes nejistotu v nalezení a pochopení řádu v geografické realitě je v současnosti regionům a regionalizaci věnována značná pozornost. Použití regionu a regionalizace se v praxi objevuje v mnoha pojetích, což se současně promítá do vývoje samotné sociální geografie. Sociální geografie (i geografie jako celek) velmi aktivně absorbuje vnější vlivy. Lze souhlasit s M. Hamplem, že geografie postrádá hlubší teoretický základ, zastřešující teorie a zákonitosti tak, jak je známe z jiných věd. Komplexní povaha geografie pak často ústí v používání pouze povrchních, neucelených a někdy i nekompatibilních teorií. Autor se v příspěvku pokouší definovat tento nedostatek, resp. naznačit řešení některých koncepčních otázek sociogeografického studia.

Hampl věnuje značnou pozornost hierarchizaci geografických systémů. Podstatu hierarchizace vysvětluje zvoučnou definicí: nalezením pravidelností v diferenciaci jednotlivých systémů. Hierarchizace přitom nemusí znamenat pouze vztah nadřazenosti a podřazenosti, ale i existenci velikostní, resp. významové polarizace. Hampl nezapomíná i na úskalí spočívající v rozmanitosti možných dimenzí pro vytvoření zastřešující hierarchie, které svědčí o složité strukturační geografické realitě. Je celkem jasné, že pro zachycení určité organizace systému je, kromě běžného popisu stavu, daleko důležitější postihnout podmiňující principy a formující mechanismy takové formy. Tvrzení, že vzájemné interakce primárních vlastností geosociálních systémů, jak autor systémy svérázně nazývá, už samy přispívají k utváření geografické organizace společnosti, názorně ukazuje, do jakých podrobností autor své myšlenky dotahuje a jak jsou precizně propracovány.

Hampl ve své stati zmiňuje i způsob hodnocení geografické organizace společnosti čili komplexního systému. Za důležité věci považuje jak induktivní přístup od obecného ke specifickému, tak opačnou cestu od zvláštností k celku. Dále také respektuje rozvedení parciálních hodnocení systému až ke specifickým formám subsystémů a samozřejmě postižení jeho vývojové diferenciací. Sám autor si je dobře vědom toho, že taková hluboká forma studia geografické organizace společnosti je velmi náročná a že se zatím daří charakterizovat spíše její výsledné projevy v jednotlivých případech měřítkové diferenciací nebo kvalitativní typy mechanismů v případě vývojové diferenciací. M. Hampl podrobně vysvětluje oba případy a ilustruje je názornými příklady se závěrem, že nutným následujícím zohledněním musí být hodnocení průběhu a měnícího se obsahu systému v procesu vývoje.

Autor se nezapomněl zmínit o základním klasifikačním určení geosociálních a sociálních systémů, kde hlavní úlohu hraje dimenze strukturální komplexity, tedy rozlišení ve vztahu celku a části na této úrovni vývoje. Tuto teorii autor podepírá opět velmi podrobným a náročným výkladem.

V závěru však sám autor nedává potencionálnímu uplatnění „teorie regionální organizace společnosti“, jakožto výzkumného programu sociální geografie, velkou naději. Důvodem je rozsáhlý předmět studia, složitost a různorodost sociogeografické problematiky a omezenost vlastního výzkumu poměrně malého vědního oboru. Na závěr zahrnuje autor čtenáře množstvím otázek, které sice stojí za zamyšlení, ale pravděpodobně v současné geografii nenajdou odpovídající odezvu.